

CANON speciaal & passend onderwijs Almere

- De *Contourennota* uit 1975 spreekt voor het eerst het voornemen uit om kinderen met een beperking zo lang mogelijk op gewone scholen les te geven.
- In 1976 start in Almere Haven basisschool De Bijenkorf met een groep van zo'n tien leerlingen. Van speciaal onderwijs is in de groeiende stad voorlopig geen sprake.
- In 1995 rijden elke schooldag vanuit Almere vele busjes naar het oude land om zo'n 300 kinderen te vervoeren naar speciaal onderwijs scholen in 't Gooi en omstreken.
- Almere vangt vanwege het landelijke *Weer Samen Naar School*-beleid in 1995 bot bij het ministerie van Onderwijs bij een aanvraag om drie speciaal onderwijs scholen te bouwen.
- Op aandrang van staatssecretaris Netelenbos start in Almere in 1997 het onderwijs experiment Gewoon Anders.
- De in 2003 ingevoerde rugzakfinanciering blijkt een remmende werking te hebben op het Almeerse onderwijs experiment.
- In 2010 start de Stichting Almere Speciaal (SAS), waaronder drie speciaal onderwijs scholen vallen: Olivijn, Aventurijn en De Bongerd.
- Vanaf 2013 werken alle Almeerse onderwijsinstellingen samen in een coöperatie om de doelstellingen van de Wet passend onderwijs te realiseren.

Deze *Canon speciaal & passend onderwijs Almere* brengt de geschiedenis in beeld van de laatste vijftig jaar van het speciaal onderwijs. In vijf 'vensters' worden de belangrijkste landelijke gebeurtenissen in beeld gebracht en die worden steeds geflankeerd door 'vensters' die de ontwikkelingen in Almere beschrijven. Die opzet laat niet alleen de wisselwerking zien tussen het nationale beleid en de lokale uitwerking, maar ook hoe weerbarstig het is om in de onderwijspraktijk het ideaal van inclusie te realiseren. Hoezeer het nationale beleid er ook op aanstuurde, hoe energiek er in het Almeerse experiment ook aan is gewerkt, in de praktijk blijft het steeds opnieuw een zoektocht. Tussen ideaal en realiteit doemen niet alleen de nodige praktische bezwaren op, maar gaat het er in de eerste plaats om kinderen die plek en aandacht te geven waarmee ze het best geholpen zijn. Daarvoor bestaan geen toverformules, dat is voor elk kind weer anders.

Deze Almeerse Canon, uitgegeven ter gelegenheid van het tienjarig bestaan van de Stichting Almere Speciaal (SAS), maakt deel uit van een digitaal wikipendium dat op internet de geschiedenis van de brede sociale sector ontsluit. Daar is ook een landelijke *Canon speciaal & passend onderwijs* in ontwikkeling die in de loop van 2020 zal worden afgerond, compleet met beeldmateriaal, literatuurverwijzingen, historische documenten en links. Wie meer wil weten kan op deze site uitgebreid schatgraven: www.canonsociaalwerk.eu.

www.canonsociaalwerk.eu

CANON

speciaal & passend onderwijs

CANON speciaal & passend onderwijs Almere

Almere

INHOUD

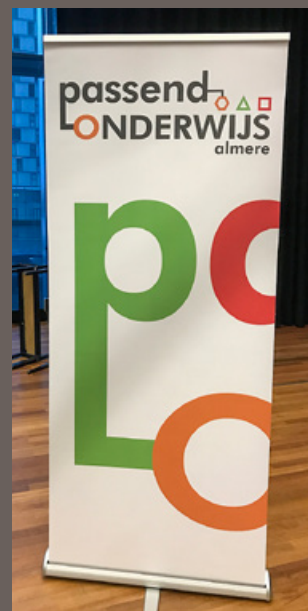
Canon speciaal en passend onderwijs p. 3

Introductie

- 1975** **Contourennota** p. 7
Probleemkinderen slechts in uiterste geval los van gewoon onderwijs
- 1976** **Pionieren in Almere** p. 10
Onderwijs met een gemiddeld lager opgeleide bevolking
- 1987** **Groe van het speciaal onderwijs** p. 14
De onstuitbare toename van leer- en opvoedingsmoeilijkheden
- 1992** **Weer Samen Naar School** p. 17
Op weg naar inclusief onderwijs
- 1997** **Start Stichting Gewoon Anders** p. 20
Staatssecretaris Netelenbos dringt Almere experiment op
- 2003** **Het rugzakje** p. 24
Wildgroei in etiketten
- 2007** **Gewoon Anders vervolg** p. 29
Succes van het experiment in Almere beklijft moeizaam
- 2010** **Olivijn, Aventurijn en De Bongerd** p. 33
Het ontstaan van speciaal onderwijs in Almere
- 2012** **Wet passend onderwijs** p. 39
Effectievere samenwerking en zorgplicht voor scholen
- 2013** **Coöperatie Passend Onderwijs Almere** p. 44
Regulier waar kan, speciaal waar nodig

CANON SPECIAAL & PASSEND ONDERWIJS

Introductie

In 1896 startte de Rotterdamse onderwijzer Daniël Köhler op zijn school een 'bijklasse', waarin aan een groep 'achterlijke' (zo heette het toen) kinderen aangepast onderwijs werd geboden. Aanschouwelijk, persoonsgericht met geduldige leerkrachten, die wat Köhler betreft ook een toelage op hun inkomen mochten krijgen.

Zijn initiatief staat bekend als het begin van het buitengewoon onderwijs in Nederland, vanaf de jaren zeventig aangeduid als speciaal onderwijs. Iets meer dan een eeuw later, in 1997, start in Almere het experiment Gewoon Anders, dat beoogt kinderen die om wat voor reden dan ook moeite hebben om in het onderwijs mee te komen zo goed en zo lang mogelijk in het reguliere onderwijs een plek te geven. Eén van de drie manieren om dat voor elkaar te krijgen is het zogenaamde groep-in-schoolmodel, zeg maar de bijklasse van meester Köhler, een speciale klas/groep binnen een gewone basisschool.

Zo op het eerste gezicht oogt het ietwat vreemd dat een initiatief dat aan de wieg stond van het speciaal onderwijs in Nederland, een eeuw later opnieuw, maar nu als een innovatief experiment van start gaat. Is er dan in een eeuw geen vooruitgang geboekt? Nou nee, eerder het tegendeel. Want wat begon met een bijklasse in een kleine school was in honderd jaar uitgegroeid tot een steeds verder gedifferentieerd eigenstandig schoolsysteem voor kinderen die op basis van zeer uiteenlopende gronden zijn aangewezen op extra onderwijszorg.

Duizend scholen

Vanaf het wettelijke begin in 1920 is het speciaal onderwijs gaan groeien en zich gaan specialiseren in steeds specifiekere scholen voor fysiek gehandicapte, blinde, slechtziende, dove, slechthorende, verstandelijk beperkte, moeilijk lerende, moeilijk opvoedbare en gedragsproblematiese kinderen. Halverwege de jaren tachtig van de vorige eeuw telde het speciaal onderwijs in Nederland

Opbrengst naar Alkind

De opbrengst van de verkoop van de *Canon speciaal & passend onderwijs Almere* komt ten goede aan de Stichting Alkind, die zich inzet voor alle kinderen en jongeren in Almere en omgeving met een beperking of een sociale afstand tot leeftijdsgenoten (zie p. 32). Informatie over de wijze van bestellen is te vinden in het colofon op p. 54.

Wat is een canon?

De *Canon speciaal & passend onderwijs Almere* sluit aan bij de definitie die wordt gehanteerd door de officiële canon van de Nederlandse geschiedenis, zoals die in 2007 is gepubliceerd (zie: www.entoen.nu). Een canon (met de klemtoon op de eerste lettergreep) is daarbij een geheel van teksten, beelden en gebeurtenissen die met elkaar een referentiekader vormen, in dit geval over de wijze waarop het speciaal onderwijs in Almere zich heeft ontwikkeld.

vijftien schoolsoorten, verdeeld over meer dan duizend scholen en met meer dan honderdduizend leerlingen. Dat was duur en maatschappelijk gezien steeds ongewenster. Mensen met een beperking of afwijking verdienen het niet om apart gezet te worden, maar moesten in de samenleving een warme plek krijgen, waar nodig met ondersteuning van professionals. Dit principe van normalisatie zette de toon in de psychiatrie, in de zorg voor mensen met een verstandelijke beperking en bereikte ook het speciaal onderwijs, dat vanaf begin jaren negentig in het teken kwam te staan van het beleidsprogramma *Weer Samen Naar School*.

Ondertussen was op de bodem van het ingepolderde IJsselmeer een hele nieuwe stad ontstaan: Almere. Een *new town* die van de grond af aan moest worden opgebouwd, met nieuwe huizen, nieuwe straten, nieuwe wijken en... nieuwe scholen. En met een alsmaar groeiend aantal kinderen dat aangewezen was op speciaal onderwijs en daarvoor lange tijd met busjes over de brug naar het vaste land vervoerd moesten worden.

Almeers experiment

Toen hun aantallen begin jaren negentig bleven groeien, achtte het Almeerse onderwijsveld samen met de gemeente Almere de tijd rijp om drie nieuwe speciaal onderwijs scholen te bouwen. Maar het ministerie van Onderwijs weigerde hier echter aan mee te werken. Probeer nu eerst maar die kinderen zoveel mogelijk in het reguliere onderwijs op te vangen, was de boodschap uit Den Haag. En zo begon in 1997 in Almere het experiment dat uitgevoerd werd door de Stichting Gewoon Anders en waarvoor de bijklasse van meester Köhler tot een nieuw eigentijds leven werd gewekt.

Deze *Canon speciaal & passend onderwijs Almere* brengt de geschiedenis in beeld van de laatste vijftig jaar van het speciaal onderwijs. In vijf 'vensters' worden de belangrijkste landelijke gebeurtenissen in beeld gebracht en die worden steeds geflankeerd door 'vensters' die de ontwikkelingen in Almere beschrijven. Die opzet laat niet alleen de wisselwerking zien tussen het nationale beleid en de lokale uitwerking in Almere, maar ook hoe weerbarstig het is om in de onderwijspraktijk het ideaal van inclusie te realiseren. Hoezeer het nationale beleid er ook op aanstuurde, hoe energiek er in het Almeerse experiment ook aan is gewerkt, het blijft een indringende opgave om alle kinderen die plek en aandacht te geven waarmee ze het beste geholpen zijn. Sinds de invoering van de Wet passend onderwijs in 2014 gingen er inderdaad minder leer-

De Rotterdamse meester Daniël Köhler startte in 1896 als proef met een 'bijklasse', waarin deze groep kinderen aangepast onderwijs kregen. Het was het begin van het speciaal onderwijs in Nederland. In 1997 heette dat in het Almeers experiment Gewoon Anders 'groep in school'.

lingen naar het speciaal onderwijs, maar de laatste jaren is het aantal kinderen dat in het speciaal onderwijs een plek vindt toch weer gegroeid, in Almere alles bijeengenomen zelfs iets meer dan het landelijk gemiddelde.

Want uiteindelijk zijn de aparte scholen voor speciaal onderwijs ook in Almere tot ontwikkeling gekomen, ondanks het Haagse streven om dat te voorkomen. In 2010 is daarvoor de Stichting Almere Speciaal, afgekort als SAS, ontstaan, waaronder de scholen De Bongerd, Olivijn en Aventurijn ressorteren. Deze speciale Canon-uitgave, waarin we de lange voorgeschiedenis in beeld brengen, luistert het tienjarig bestaan van de SAS op.

Prangend vraagstuk

Wat we met die geschiedenis willen laten zien is dat wat meester Köhler in 1896 bewoog om achterblijvende leerlingen aparte aandacht te schenken anno 2020 nog steeds in elk klaslokaal voor heel veel leerkrachten een prangend vraagstuk is. Hoe geef ik een leerling de aandacht die het verdient? Wat is de plek waar hij/zij zich het beste thuis voelt? Hoe doe ik dat in een overvolle klas? Wie kan mij daarin ondersteunen? Hoe speelt de thuissituatie hierin een rol? Kan ik het aan? Wat vinden de ouders? Op deze worsteling steeds opnieuw een zo goed mogelijk antwoord vinden, in het belang van het kind, in overleg met de ouders en passend bij wat een school wel of niet kan bieden, dat is waar het in het passend onderwijs om gaat. Dat is puzzelen, zoeken, met elkaar overleggen, nadenken om dat maatwerk tot stand te brengen waardoor – zoals het Almeerse motto luidt – *alle kinderen in Almere succesvol op school zijn*. Dat is iedere keer weer een opgave, maar het verschil met meester Köhler is dat we nu veel meer weten en veel meer mogelijkheden hebben om kwetsbare kinderen vooruit te helpen. Daar gaat het in het passend onderwijs in Almere om. In het verleden, zo blijkt uit deze Canon, maar vooral ook in de toekomst.

Almere, maart 2020

Hetty Vlug

directeur-bestuurder Coöperatie Passend Onderwijs Almere

DAGBLAD VAN ALMERE,
12 MAART 1997

Experiment 'Gewoon Anders' biedt gehandicapte kinderen mogelijkheid tot onderwijs binnen Almere

De directeur van het expertisecentrum, mevrouw J. Lammers, heeft maandag het eindrapport 'Gewoon Anders, projectintegratie Almere' overhandigd aan wethouder Woudenberg.

Van onze redactie ALMERE, woensdag schoolbesturen ligt, krijgen gehandicapte kinderen binnenkort de mogelijkheid om in Almere onderwijs te volgen. Kinderen met een handicap hebben recht op onderwijs binnen Almere, vinden de schoolbesturen. Zij besluiten hiervoor een plan te ontwikkelen. Het plan voorziet in de oprichting van een expertisecentrum, mevrouw J. Lammers, heeft het eindrapport 'Gewoon Anders, projectintegratie Almere' maandag overhandigd aan wethouder Woudenberg. Foto: Jongertan